

Summary

On 29 May 2016 exceptionally high-altitude locality of the rare carabid beetle – *Carabus (Hygrocarabus) variolosus* Fabricius, 1787 was found in the Beskid Żywiecki (Western Carpathians). Two females were seen near the border of a mountain meadow and spruce forest at 19°17'33.55" E, 49°32'3.83" N (1251 m asl) and 19°17'35.25" E, 49°32'4.81" N (1249 m asl), UTM: CV78. The beetles were hunting in small pools connected by narrow watercourse running down the slope on a mountain dirt road. To date this is the highest known locality of the species in Polish Carpathians.

Adresy autorów:

Rafał Bobrek
os. Kopernika 15/44, 34-100 Wadowice
e-mail: rafal.bobrek@gmail.com

Monika Górńska
ul. Katarzyńska 1/12, 87-400 Golub-Dobrzyń
e-mail: monikabobrek1@gmail.com

Przemysław Żurawlew, Stanisław Czachorowski, Edyta Buczyńska

MATERIAŁY DO POZNANIA CHRUŚCIKÓW (*TRICHOPTERA*) POWIDZKIEGO PARKU KRAJOBRAZOWEGO

Materials to the knowledge of caddisflies (*Trichoptera*) of the Powidz Landscape Park

Stan poznania fauny chruścików (*Trichoptera*) obszarów chronionych w Polsce jest niezadowalający. Większość parków krajobrazowych i niektóre parki narodowe nie doczekały się jeszcze żadnych badań trichopterologicznych, dotyczy to w szczególności zachodniej i środkowej części naszego kraju (Czachorowski i Majewski 2003).

Powidzki Park Krajobrazowy powołany został w roku 1998, a jego powierzchnia obejmuje łącznie 246 km². Został utworzony w celu ochrony i zachowania w znacznym stopniu naturalnego krajobrazu jeziornego, ochrony licznych stanowisk archeologicznych i zabytków architektury. Park ten znajduje się na terenie województwa wielkopolskiego, w południowo-wschodniej części Pojezierza Gnieźnieńskiego (Kondracki 1998, Kosiński et al. 2000). Rzeźba terenu ma charakter polodowcowy i ukształtowana została w wyniku deglacji fazy leszczyńskiej zlodowacenia bałtyckiego. Charakteryzuje się obecnością pagórków moreny czołowej i rozległymi przestrzeniami moreny dennej. Ważnym elementem rzeźby tego obszaru jest występowanie rynien lodowcowych, które wypełniają m. in. jedne z największych

w Wielkopolsce jeziora: Powidzkie (1035,9 ha) i Niedzięgiel (550,9 ha) (Bartkowski 1970). W Parku, poza jeziorami, występują również drobne zbiorniki wód stojących (oczka wodne, jeziora, zabagnienia, doły potorfowe, stawy rybne) oraz niewielkie ciek. Północny rejon parku odwadniany jest przez Wełnę i Noteć, a południowy przez Meszną (Kosiński et al. 2000).

Obszar Powidzkiego Parku Krajobrazowego jest bardzo słabo poznany entomologicznie, a bogatsze materiały zebrano dotychczas tylko dla prostoskrzydłych (*Orthoptera*), ważek (*Odonata*), motyli (*Lepidoptera*) i żądłówek (*Aculeata*) (P. Żurawlew, dane niepubl.). Warte uwagi jest występowanie nad J. Powidzkim izolowanej populacji smagla ogonokleszcza *Onychogomphus forcipatus* (Linnaeus, 1758), ważki związanej głównie z małymi rzekami i strumieniami o żwirowym i piaszczystym dnie (Żurawlew 2011). Wpływ na jego występowanie mają bez wątpienia dobre parametry jakości wód J. Powidzkiego (Pułak 2010).

Jedynie wcześniejsze informacje o chruścikach tego obszaru, to wykazanie w latach 1950. w okolicy Przybrodzina (gdzie badano płaski, niezarośnięty i nawietrzny brzeg J. Powidzkiego) limnebiotów – *Athripsodes aterrimus* (Stephens, 1836) i *Limnephilus decipiens* (Kolnati, 1848) oraz limneksena *Goera pilosa* (Fabricius, 1775) (Jaskowska 1961).

W latach 2012-2016, podczas kilkudniowych pobytów w czerwcu i lipcu nad J. Powidzkim w miejscowości Przybrodzin (UTM: XU91), zebrano na upatrzonego 107 imagines. Owady te odławiano przy domkach letniskowych, do których zwabiało je światło oraz wśród roślinności porastającej brzeg jeziora. Ponadto w dniu 10.07.2014 na budynku poczty w Powidzu (UTM: XU91) zebrano 4 exx. *Leptocerus tineiformis* Curtis, 1834. Poniżej przedstawiono informacje o 10 gatunkach chruścików. Wraz z dwoma gatunkami wykazanymi jedynie przez Jaskowską (1961), lista *Trichoptera* tego parku krajobrazowego wynosi obecnie 12 gatunków. Wykazane gatunki są charakterystyczne dla jezior – stwierdzono gatunki typowe zarówno dla jezior eutroficznych, jak i jezior śródlęśnych o charakterze dystroficznym. Nie wyczerpują one pełnego składu gatunkowego chruścików zasiedlających tego typu ekosystem. Jeśli uwzględnić inne typy zbiorników wodnych (w tym małe i okresowe oraz niewielkie ciek), to można spodziewać się znacznie większej liczby gatunków chruścików zarówno w samym jeziorze, jak i w całym parku. Dokładniejsze badania jezior Wielkopolski są niezbędne do pełniejszego poznania charakteru fauny jeziornej tego regionu w porównaniu do znacznie lepiej zbadanych Pojezierza Mazurskiego i Pomorza. *Goera pilosa*, wykazana przez Jaskowską (1961), jest gatunkiem charakterystycznym dla jezior o niskiej trofii. Wskazane są intensywniejsze badania, aby można było jednoznacznie stwierdzić czy ten gatunek jeszcze w J. Powidzkim występuje. Dane o występowaniu gatunków w Europie i o ich preferencjach siedliskowych podano za Czachorowskim (1998).

Przegląd gatunków

Cyrnus insolutus McLachlan, 1878

Materiał: 7 VII 2015, 1♂. Zasiadła Europę zachodnią i północną. Limnebiot, preferujący strefę elodeidów, jeziora torfowiskowe i eutroficzno-dystroficzne.

Holocentropus picicornis (Stephens, 1836)

Materiał: 12 VII 2014, 1♂. W Europie występuje powszechnie – poza południem kontynentu i Islandią. Limnebiot tyrfofilny.

Athripsodes aterrimus (Stephens, 1836)

Materiał: 7 VII 2015, 1♂. Gatunek euroszyberyjski. Limnebiont.

Leptocerus tineiformis Curtis, 1834

Materiał: 3 VII 2012, 1♂, 16♀♀; 10 VII 2014, 3♂♂, 1♀; 12 VII 2014, 19 exx.; 7 VII 2015, 2♂♂, 12♀♀; 30 VI 2016, 7♂♂, 17♀♀. Występuje w Europie, poza Półwyspem Iberyjskim, Islandią i Skandynawią. Limnebiont.

Mystacides azureus (Linnaeus, 1761)

Materiał: 5 VII 2013, 11♂♂, 1♀; 7 VII 2015, 1♂. Gatunek euroazjatycki. Limnebiont.

Mystacides longicornis (Linnaeus, 1758)

Materiał: 3 VII 2012, 1♀; 12 VII 2014, 2♂♂, 1♀; 7 VII 2015, 2♂♂; 30 VI 2016, 1♂, 1♀. Gatunek euroszyberyjski. Limnebiont.

Agrypnia varia (Fabricius, 1793)

Materiał: 6 VII 2012, 1♀. Gatunek euroazjatycki. Limnebiont tyrfofilny.

Phryganea grandis Linnaeus, 1761

Materiał: 3 VII 2012, 1♂; 30 VI 2016, 1♂. Występuje w całej Europie poza południem i Islandią. Limnebiont preferujący duże jeziora.

Orthotrichia costalis (Curtis, 1834)

Materiał: 12 VII 2014, 1♂. Gatunek euroazjatycki. Limnebiont, spotykany w jeziorach eutroficznych i politroficznych.

Oxyethira flavicornis (Pictet, 1834)

Materiał: 12 VII 2014, 1♂. W Europie nie występuje jedynie w jej północnej części. Limnebiont preferujący elodeidy.

LITERATURA

- BARTKOWSKI T. 1970. Wielkopolska i środkowe Nadodrze. PWN, Warszawa.
- CZACHOROWSKI S. 1998. Chruściki (Trichoptera) jezior Polski. Charakterystyka rozmieszczenia larw. Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Olsztynie, Olsztyn.
- CZACHOROWSKI S., MAJEWSKI T. 2003. Stan poznania chruścików (*Trichoptera*) obszarów chronionych Polski. Rocz. Nauk. PTOP „Salamandra” 7: 167-181.
- JASKOWSKA J. 1961. Chruściki (Trichoptera) środkowej Wielkopolski. Fragm. Faun. 8, 39:1-54.
- KONDRACKI J. 1998. Geografia regionalna Polski. PWN, Warszawa.
- KOSIŃSKI Z., SIKORA S., MACIOROWSKI G. 2000. Awifauna Powidzkiego Parku Krajobrazowego. In: WINIECKI A. (Ed.). Ptaki parków krajobrazowych Wielkopolski. Wielkopolskie Prace Ornitologiczne 9: 243-259.
- PUŁAK M. (Ed.). 2010. Raport o stanie środowiska w Wielkopolsce w roku 2009. Biblioteka Monitoringu Środowiska, Poznań.
- ŻURAWLEW P. 2011. Ponowne stwierdzenie *Onychogomphus forcipatus* (Linnaeus, 1758) w izolowanej wyspie arealu na Pojezierzu Gnieźnieńskim (Polska środkowozachodnia). Odonatrix 7, 2: 52-53.

Summary

The occurrence of 10 species of caddisflies (*Trichoptera*) in Lake Powidz (Powidz Landscape Park, Wielkopolska) is described. All the taxa are typical lake species, strictly bound to aquatic plants, mainly submersed and floating-leaved. Together with the records given in Jaskowska (1961), the list of caddisflies of the park contains 12 species.

Adresy autorów:

Przemysław Żurawlew
 Żbiki 45, 63–304 Czermin
 e-mail: grusleon@gmail.com

Stanisław Czachorowski
 Katedra Ekologii i Ochrony Środowiska
 Wydział Biologii i Biotechnologii, UWM w Olsztynie
 Plac Łódzki 3, 10–089 Olsztyn
 e-mail: czachor@moskit.uwm.edu.pl

Edyta Buczyńska
 Katedra Zoologii, Ekologii Zwierząt i Łowiectwa UP
 ul. Akademicka 13, 20–033 Lublin
 e-mail: edyta.buczynska@gmail.com

Paulina Kozina, Rafał Łopucki

KOLEJNE STANOWISKO MODLISZKI ZWYCZAJNEJ MANTIS RELIGIOSA RELIGIOSA NA TERENIE POLESIA LUBELSKIEGO

Another site of the Praying Mantis *Mantis religiosa religiosa* in Polesie Lubelskie

Modliszka zwyczajna *Mantis religiosa* (Linnaeus, 1758) jest jedynym przedstawicielem rodziny *Mantidae* (modliszkowate) w Polsce. Gatunek ten na terenie kraju reprezentowany jest przez dwa podgatunki: *M. religiosa religiosa* (Linnaeus, 1758) (Liana 2007, Królik 2010, Kadej et al. 2016) oraz *M. religiosa polonica* Bazyluk, 1960 (Bazyluk 1960, Liana 2007). Modliszka zaliczana jest do gatunków rzadkich i zagrożonych i z tego powodu od 1984 roku objęta jest ochroną ścisłą. Ponadto modliszka umieszczona jest w *Polskiej czerwonej księdze zwierząt* z kategorią EN (gatunek bardzo wysokiego ryzyka) (Liana 2004) oraz na *Czerwonej*